

AZƏRBAYCAN VƏ İNGİLİS DİLLƏRİNDƏ TEXNİKİ TERMINLƏRİN İSTİFADƏSİ

Elmi terminologiyanın inkişafı üçün əsas mənbə xalq dilidir. Lakin tarixi inkişafın qanunauyğunluğunu özündə ehtiva edən dilin lüğət tərkibinin müxtəlif mənbələrdən alınan terminlər hesabına daha da zənginləşdiyini nəzərə almaq lazımdır. Belə ki, dildə yaranan yeni terminlər həm dilin öz daxili imkanları əsasında, həm də alınma sözlər hesabına yaranır. Çünki elm və texnika sürətlə inkişaf edir və ölkələrlə iqtisadi əlaqələr, dünya ölkələrinə inteqrasiya yeni terminologiyanın inkişaf etdirilməsinə şərait yaradır. Qədim dövrlərdə terminlər dilin lüğət tərkibinin nisbətən az hissəsini təşkil etdiyi halda, müstəqillik dövründə ictimai tələbatdan doğan termin yaradıcılığı daha da inkişaf etmişdir.

Dilə inteqrasiya etmiş alınma sözlər içərisində Avropa mənşəli terminlərin üstünlük təşkil edir. Terminlərdən başqa dillərdən alınaraq terminologiyaya daxil edilməsi alınma sözlərin dilimizdə yaşamaq və istifadə olunmaq hüququnu verir. Tarixən sözlərin prosesində seçmə üsulu və yeni alınan terminlərin milli qarşılığı ilə əvəz etmək cəhdi olduğundan terminoloji qatın alınmalarla zənginləşməsi sürətli deyildi. Yəni, dilimizin daxili imkanları əsasında termin yaranmasına üstünlük verilmişdir.

Acar sözlər: termin, inkişafında, terminologiya, tədqiqat, inkişafı

Neft sənayesinin inkişafı dilimizdə texniki terminlərin inkişafında bir inqilab yaratmışdır. Aşağıdakı texniki terminləri buna misal göstərmək olar:

Avtosistemlər - yanacaq və ya su daşımaq üçün çənin quraşdırıldığı nəqliyyat vasitəsi.

Antiklinal - süxur təbəqələrinin yuxarı istiqamətdə qabardığı süxurda tağşəkilli ayrılıq.

Ballast - sabitliyin qorunub saxlanması və ağırlığın paylanması təmin edilməsi üçün gəmiyə yüklənmiş su.

Barel - neftin həcmi hesablayan ümumi qəbul edilmiş ölçü vahidi, 159 litrə (0,159 m³) və ya təxminən 35 ingilis qallonuna (42 ABŞ qallonu) bərabərdir.

Batimetriya - su sahələrində dərinliyin ölçülməsi.

Biokütlə - nəzərdə tutulmuş miqdar daxilindəki canlı cisimlərin ümumi kütləsi.

Biosidlər - bakteriyaların və digər orqanizmlərin çoxalmasını (seçmə üsulu ilə) qarşısının alınması, yaxud onların məhdudlaşdırılması məqsədilə flüidlərə əlavə edilən kimyəvi reagent

Boru stellajı - qazma buruğunda qazma borularından istifadəyə hazır dəstənin şaquli şəkildə yığıldığı yer.

Damba - əks axıntılı suların qarşısının alınması və avtomobil yoluna yardım etmək üçün torpaq və ya daş kütləsindən inşa edilən dik.

Dehidrasiya (qurutma) - qaz axınında suyu xaric etmə.

Deqazator - geri qayıdan qazma məhlulunun axınında qalmış qazı xaric edən separator. Eləcə də neft axınında müxtəlif cür qazları xaric edən hər hansı bir proses.

Efemer - qısa müddət davam edən, yaxud yaşayan şey – məsələn: ilin bir sıra ayları ərzində güclü yağışların yağması.

Desibel (dB) - səs intensivliyi ilə əlaqədar iki güc səviyyəsinin müqayisəsi üçün istifadə edilən ölçü vahidi ("bel" in onda biri).

Dispersant - az toksikliyi olan həlledicilərdə həll edilmiş təmizləyici vasitələrə oxşar səthi aktiv maddələrdən formalaşan xüsusi neft dağılması əleyhinə məhsullar. Dispersantlar faktiki olaraq nefti sudan ayırmır, amma bunun əvəzində neft təbəqəsini xırda hissəciklərə ayırır ki, bu da sonra suda dispersiya olunur və sonda təbii proseslər nəticəsində parçalanır.

Emulsiya - bir-birinə ilə qarışmayan iki və ya daha çox mayenin qarışığı – bir mayenin digərində dispersiya olunması.

Ərsin (ərsin sistemi) - boru kəmərinə yerləşdirilən və boru kəmərinə maye ilə birlikdə hərəkət etdirilən kürəşəkili, silindrik, və ya güllə formalı kapsul. Ərsinin əsas vəzifəsi boru kəmərinə parafini, pası və ya digər çöküntüləri təmizləməkdir. Daha mürəkkəb ərsinlərdə (onları avtomatik ərsinlər adlandırırlar) boru kəmərinə texniki baxışı həyata keçirmək üçün nəzarət-ölçü cihazları olur.

Ərsinləmə - boru kəmərinin daxili təmizlənməsi və ya ölçülməsi, ərsinləmə zamanı boru kəmərinin daxilini təmizləmək məqsədilə xəttin içi ilə "ərsin" göndərilir.

Flüvial - çaylara və ya su axıntılarına aid edilən, eləcə də çayların yaxud su axıntılarının yaratdığı.

Hidrat - bunlara təbii qaz molekulları, əksər hallarda buz molekullarında tutulan metan qazı molekulları aid edilir. Hidratlar yüksək təzyiq və aşağı temperatur olan hallarda boru kəmərlərində, eləcə də qazın texnoloji emal edildiyi qurğularda yarana bilər. Hidratlar boru kəmərlərini tuta bilər və hasilat əməliyyatlarına əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir.

Ümumi ətraf mühitin ISO 14001 Beynəlxalq Standartlar Təşkilatı tərəfindən hazırlanmış bir sıra inkişaf etməkdə olan idarə olunması sistemləri; bu, biznesin idarəetmə sahəsini ətraf mühitə təsirlərin idarə olunması strukturu ilə təmin edir.

Konsorsium - bir qayda olaraq, ümumi bir məqsədlə yaradılan müəssisə və təşkilatların, işgüzar dairələrin birliyi və ya qruplaşması

Ktenofor (daraqılılar) - daraqlılar tipinə aid edilən və üzmək üçün işlətdiyi səkkizcərgəli daraqşəkili kipriyə malik şəffaf, həlməşik bədənli müxtəlif növ dəniz orqanizmlərindən hər hansı biri. Eyni zamanda dəniz darağı kimi də bilinir.

Quyuağzı zona/avadanlıq - qoruyucu kəmərin yuxarı hissəsi və birləşdirilmiş tənzimləyici axın klapanları. Quyuağzı zona tənzimləyici axın klapanlarının, sınaq avadanlıqlarının və yuxarı nəqləmə borularının yerləşdiyi bölgədir.

Makrobentos və ya makrofauna - su sütununun dibindəki çöküntülərin üzərində və ya daxilində yaşayan orqanizmlər. Təxmini ölçü diapazonu 20sm – 0,5mm olan digər bentoslara nisbətən daha böyükdür.

Rayzer borusu / dik boru - mayelərin yuxarı istiqamətdə axdığı boru.

Stinger - barajın arxa hissəsindən kənara doğru uzanan və boruların düzülməsində istifadə edilən dayaq qolu.

Bir çox fənlər üzrə terminləri yadda saxlamaq qeyri-mümkün görünə də, demək olar ki, bütün tibbi terminlərin üç hissəyə bölünə biləcəyini başa düşsəniz, tibbi dili sadələşdirə bilərsiniz: prefiks, kök və şəkilçi.

Prefiks — terminin əvvəlində görünür və yeri, istiqaməti, növü, keyfiyyəti və ya miqdarını göstərir.

Kök — prefiks olmadığıda sözün əvvəlində görünə bilər, lakin kök tibbi terminin əsas mənasını göstərir.

Suffiks — sözün sonunda görünür və ixtisas, test, prosedür, funksiya, pozğunluq və ya statusu bildirir.

Standartlaşdırılmış tibbi terminologiyanın əlavə üstünlükləri bunlardır:

- ✓ Klinik məlumatların ardıcıl sənədləşdirilməsini təmin edir
  - ✓ Faturalandırma və sığorta məqsədləri üçün elektron tibbi qeydlər üzrə məlumatların daxil edilməsi və axtarışı üçün sadələşdirilmiş sistem yaradır
  - ✓ Baxımın davamlılığı boyunca dilin ardıcıl başa düşülməsini təmin edir
  - ✓ Bütün aidiyyəti tərəflərin universal standart üzrə təhsil almasını təmin edir
- Xəstələrə qulluq və təhlükəsizliyi, tədqiqat və sübuta əsaslanan tibbi təkmilləşdirir
- ✓ Effektiv ünsiyyəti təşviq etməyə kömək edir
  - ✓ Xəstə üçün qüsursuz bir təcrübə yaratmağa kömək edir

Tibb dili tibb mütəxəssislərinin öz peşəkar ünsiyyətlərində istifadə etdikləri dildir və əsasən Yunan və Latın tibb ənənələrinin təsirinə məruz qalan 2500 ildən artıq bir inkişafı özündə cəmləşdirir. Onun spesifik xüsusiyyətləri müxtəlif aspektlərdən öyrənilir. Dilə yeni anlayışlar gətirən texnologiya və elmin nəhəng inkişafı ilə sıx bağlıdır; tibbi lüğət açıq və daim dəyişən bir fenomendir və onun vahidləri çox vaxt yeni mənalar qazanır. Son bir neçə onillikdə lingua franca halına gələn ingilis tibb dilini öyrənmək öyrənənlər üçün kollokasiyalar, qeyri-müntəzəm formalar, sinonimlərin, dubletlərin, abbreviaturaların, yalançı dostların mövcudluğu və s. formasında müəyyən maneələr yaradır. Tibbi dili lazımi səviyyədə idarə etmək üçün ən əlverişli tədris və öyrənmə strategiyalarının axtarışını tələb edir. İngilis tibb dilini yaxşı bilmək tibb mütəxəssisləri üçün yeni üfqlər açır və onun praktikada tətbiqinin müxtəlif variantları təklif edir. Beynəlxalq ünsiyyət vasitəsi kimi o, yavaş-yavaş bütün dünyada milli tibbi lüğətlərə daxil olur.

“Tibb bir dil istifadə edir, lakin bir çox dildə danışır. Necə ki, Latın renessansdan sonra regional Avropa dilləri ilə yanaşı müalicəvi sənətlərin

birleşdirici dili kimi ortaya çıxdı, indi də ingilis dili beynəlxalq tibb dili kimi aparıcı rol oynamışdır” (Baethge, 2008, s. 37). Elm və texnologiyanın böyük inkişafı sayəsində tibb bir çox yeni sahələrə çevrilmişdir. Yeni kəşflər yeni xəstəliklərin, onların simptomlarının, mümkün terapeutik prosedurların, cihazların və alətlərin, dərmanların və s. adların qoyulmasına ehtiyac yaratdı. Tibbi biliklərin artması ilə tibbi terminologiya da getdikcə genişlənir. Yeni terminlərin sayı çox böyük görünə də, onun formalaşması və standartlaşdırılması sürəti kifayət qədər sürətli deyil (Cammal, 1988, Fleischman, 2008). Ümumiyyətlə tibbi dil bir elmdir və gələcəkdə də belə qalacağı gözlənilir (Pavel, 2014). İngilis dilində yazılan nəşrlərin sayı kəskin şəkildə artıb, Scopus-da indeksləşdirilmiş bütün jurnalların 80%-ni təşkil edir (Van Weijden, 2012) və hazırda Medline-a daxil edilmiş hər 10 yeni jurnaldan təxminən 9-u ingilis dilindədir (Baethge, 2008). İngilisdilli jurnalların mərkəzi mövqeyi cari tədqiqatın mühüm sualları üzrə elmi müzakirələr üçün forum təşkil etmişdir.

İngilis dili elmin lingua francasına çevrilməmişdən çox əvvəl Yunan və Latın dilləri 2000 ildən çox müddət ərzində elmi, ilk növbədə tibbi yazıların konvensiyalarını formalaşdırmışdır (Bujalková, 2018). 20-ci əsrin əvvəllərində Avropada tibb elmində üç dil istifadə olunurdu: alman, ingilis və fransız. İngilis dilinə doğru hərəkət 1950-ci illərdə başlamış və linqvistik qarışıqlığa son qoymuşdur (Baethge, 2008). Bu gün ingilis dilində təxminən 400 milyon ana dili danışan və ondan ikinci və ya üçüncü dil kimi istifadə edən 1,4 milyard insan var (Crystal, 2005). David Graddol (2006) hesablamışdır ki, 2015-ci ilə qədər bu rəqəm 2 milyard və ya daha çox, yəni bütün dünya əhalisinin təxminən dördüdə birinə yüksələcəkdir. “Dünyada bilavasitə elmi işlərlə məşğul olan təxminən 15 milyon insanın ən azı üçdə ikisi ana dili olmayanlar və bu lingua franca-nın istifadəçiləridir” (Montgomery, 2009, s. 6). İngilis dili tez-tez təkcə bir çox beynəlxalq konfranslar üçün deyil, həm də artan sayda milli jurnallar üçün rəsmi dildir. “Bundan başqa, bir çox səhiyyə işçiləri təcrübələrini genişləndirmək üçün ingilis dilli ölkələrində xaricdə işləyir və ya işləməyi planlaşdırırlar” (Pavel, 2014, səh. 39). Tibbi dilin əhəmiyyəti hədsiz dərəcədə artsa da, “tibbi dilçilik adlanan heç bir tanınmış intizam yoxdur” (Wulf, 2004, s. 187). Tibb dili ilə bağlı məqalələr müxtəlif elmi tədqiqat jurnallarında, tibbi jurnallarda, linqvistik jurnallarda, tədris jurnallarında, konfrans materiallarında və s. nəşr olunur. Tibb dili tibb mütəxəssisləri, tibb tarixçiləri, dilçilər, tərcüməçilər, bakalavrlar və aspirantura tibb tələbələri üçün problemlər yaradır (Karwacka, 2015; Montalt, Zethsen, Karwacka, 2018). Həkimlər və tibb tələbələri xüsusilə tibbi terminologiyanın əhəmiyyətinə əmindirlər. Amma elə tələbələr var ki, orta məktəbdə ingilis dilindən buraxılış imtahanı verdikdən sonra ingilis dilini kifayət qədər bildiyini düşünür və vaxt itkisi kimi tibb fakültəsində ingilis dili kurslarına gedirlər. Lakin bu tibb sahəsində gərəkli terminlərə sahib olmaq üçün kifayət deyil. Məqələmizdə oxucuya Tibbi İngilis dilinin də nə qədər müxtəlif olduğunu göstərmək istəyirik.

Əvvəlcə tibbi dili danışmaq dilindən bu qədər fərqləndirən xarakterik xüsusiyyətləri təsvir etmək istəyirik. Daha sonra biz tibbi terminologiyanın

inkışafına və yeni terminlərin formalaşdırılmasının ən çox yayılmış üsullarına qısa nəzər salmağa, tədris və təlim prosesindəki bəzi tələlərin öhdəsindən gəlməyə və nəhayət, təlim prosesini sürətləndirmək üçün bəzi öyrənmə strategiyalarını təklif etməyə çalışacağıq.

Tibbi terminologiya dünyanın ən qədim ixtisaslaşdırılmış terminologiyalarından biri hesab olunur. Bu, leksikanın xüsusi sahəsini öyrənən, təhlil edən və təsvir edən dilçilik intizamıdır. Tibbi terminologiya müxtəlif aspektlərdən tədqiq edilmişdir. Məsələn, tarixi – “Tibbi terminologiyanın yunanlatın nüvəsi bir elm kimi təbabətin tarixi inkışafının nəticəsidir” (Doncu & Andronache, 2014, s. 348) və əksər dilçilər Jespersenin müasir elmin latın dilindən böyük ölçüdə götürdüyü iddiasını qəbul etmişlər, mürəkkəb və törəmə sözlər yaratmaq üçün yunan kökləri (Jespersen, 1931, Van Dyke, 1992); etimoloji – terminlərin mənşəyini və inkışafını izah edən, məs. etymon = sözün mənşəyi və + loqos = söz (Bujalková, 2013; Brown, 2014); morfoloji – prefikslər və şəkilçilər (əlavə söz kökləri) vasitəsilə sözün müxtəlif mənalarını əldə etmək olar (Džuganová, 2013); semantik – mənə dəyişiklikləri forma dəyişiklikləri kimi ümumdür. “Semantik səviyyədə dəyişikliklər – mənənin genişlənməsi və daralması və sintaktik səviyyədə tez-tez nominallaşma müşahidə olunur” (Gjuran-Coha & Bosnar-Valković, 2013, s. 128).

Tibbi terminologiya terminoloji, stilistik, təhsil və linqvistik yanaşma və metodlardan istifadə etməklə həm diaxronik, həm də sinxron baxışlardan öyrənilmişdir (Uherová & Hornáková, 2013; Milosavljević, Vuletić, Jovković, 2015; Sinadinović, Bar2012015; Barnau, 2015). Ən çox istifadə edilən tədqiqat metodu iki dil və ya iki və ya daha çox dil aspekti müqayisə edildikdə müqayisəli metoddur (Poláčková & Džuganová, 2000; Poláčková, 2001).

Texniki, yarım texniki və danışq terminlərinin mövcudluğu müxtəlif mənşəli müxtəlif sinonimlərin mövcudluğuna kömək edir. “Terminologiyada sinonimlər orfoqrafik və fonetik cəhətdən fərqlənən, lakin müəyyən mikrosistem daxilində bərabər elmi anlayışları ifadə edən söz və ya söz birləşmələrini ifadə edir” (Mihaljević, 1998-ci ildə Gjuran-Coha & Bosnar-Valković, 2017, səh. 9). Elmi yazıda əvvəlki terminlərə üstünlük verildiyi halda, xəstələrlə ünsiyyətdə ikincilər daha uyğundur. “Dilin hər bir funksional üslubu dil vasitələrinin spesifik istifadəsi ilə fərqlənir, beləliklə, norma-invariantlara tabe olan və ümumi normanı pozmayan öz normalarını müəyyən edir” (Gjuran-Coha & Bosnar-Valković, 2017, s. 7).

Bədənin müəyyən bir hissəsində adətən hiss edilən kəskin xoşagəlməz hiss ağrı adlanır, məsələn, uşaq dizindəki ağrıdan ağlayırdı. Adətən darıxdırıcı davamlı ağrı kiminsə dizindəki ağrı kimi təsvir edilə bilər. Ağrılardan əziyyət çəkən insan ağrılı hiss etməyə başlaya bilər. Merriam Webster Dictionary (2019) yuxarıda qeyd olunan ağrı adlanan kəskin xoşagəlməz hissələrin aşağıdakı sinonimlərini təqdim edir: ağrı, sancı, sancmaq, sürtmək, ağıllı, sancmaq, tikiş, ağrı, cingildəmək,

bükmək. Sinonimlərin səhv istifadəsi çox vaxt səhv başa düşülməyə və yanlış şərhə səbəb ola bilər (Gjuran-Coha & Bosnar-Valković, 2013).

Elmi terminologiyanın başqa bir xüsusiyyəti sintaksis və spesifik sintaktik strukturların xeyrinə morfoloji və leksik semantikaya daha az maraq göstərməsidir. “Həqiqətən də, elmi yazının adətən nominallaşdırmadan istifadə etməyə meyilli olduğu deyilir (Olohan, 2016; Rogers, 2015; Taylor, 2006 sitated in Van Hove, 2017/2018, s. 28), bu da daha böyük leksik sıxlıqla nəticələnir.” Rogersə (2015) görə, bu qismən elmi yazının fəzilətidir: çoxlu sayda leksik vahidlər daha sıx istinadlara kömək edir ki, bu da biliklərin daha tez yayılmasına imkan verir. “Bu, həm leksik, həm də sintaktik səviyyədə inanılmaz dərəcədə yüksək səviyyəli sıxlaşdırılmış məlumat verir. Ümumilikdə, elmi terminologiyaya xüsusi olaraq aid olan xüsusiyyətlər yunan-latın kökləri və elmi yazılarda rast gəlinən yüksək nominallaşdırma səviyyəsidir” (Van Hove, 2017/2018, səh. 28).

“Yaxşı yazı tərzini, xoşagəlməz şəkildə yazılmış sözlərin minimum sayı ilə çatdırılan maksimum məlumat miqdarı kimi müəyyən edilə bilər” Clifford Hawkins (Merne, 1989: Ön söz). Jean Parkinson-a görə (2000, s. 371) elmi mətnlər aşağıdakı xüsusiyyətlərlə səciyyələnir: (1) fel və sifətlərin nominallaşdırılması. Psoriaziform dermatitin müxtəlif formalarını müşayiət edən iltihab əleyhinə yolların və əlaqəli epidermal sitokin disregulyasiyasının artan təqdiri, keratinositlərin yayılmasını idarə edən endogen və ətraf mühit amillərinin daha tam başa düşülməsinə kömək etməlidir. (2) Texniki ifadələr (tibbi jarqon), məs. Xəstə appendisit ilə müraciət etdi. (3) Genişləndirilmiş nominal qruplar/kollokasiyalar, məs. insan immuncəatışmazlığı virusu. (4) İlkin dil (hedcinq), məs. Polimorf infiltrasiya qarşısında bağlılığın azalması dolayı yolla immun reaksiyanın aspektlərini əks etdirə bilər... (5) Səbəb və əsaslandırıcı fellər, məs. Asılılıq heroindən yaranır. Şəxsiyyətsiz dil və passivləşdirmə, məs. İki sınaq arasında yaxşı razılaşma əldə edildi. (Mičić, 2013; Milosavljević & Antić, 2015; Bujalková & Džuganová, 2015).

Hazırda tibb dilində tibbi terminologiyaya latın və yunan təsirindən müasir beynəlxalq tibbi terminlərin yaradılmasında ingilis təsirinə keçidi göstərən bir tendensiya müşahidə oluna bilər (Dobrić, 2013). Ona görə ki, müasir tibb yunan-latın terminlərinin sərhədlərini keçib və yeni tibbi terminlər qismən və ya tamamilə adi ingilis dilindən götürülmüş sözlərdən ibarətdir; İngilis dilli olmayan ölkələrin həkimləri indi bu ingilis terminlərini birbaşa idxal etmək və onları öz dillərinə tərcümə etmək arasında seçim edə bilərlər. Məsələn, bypass əməliyyatı, skrining, tarama (Wulf, 2014). “Qərb təhsil sistemlərində klassik dilçiliyin tədrisinin azalması”, başqa sözlə, “bugünkü nəsilin latın və yunan dillərini bilməməsi” ilə əlaqələndirilə bilən faktı doğma köklərdən getdikcə daha çox neologizmlər icad edirlər. Brown 2014, səh. Hal-hazırda, yeni elmi terminologiyanın yaradılması zamanı “qısaltmalar, qarışıqlar, analogiyalar, metaforalar və ən tipik olaraq birləşmələr” kimi bir neçə üsuldan istifadə etmək olar (Raad, 1989, s. 128).

Sakainin (2007) fikrincə, anatomik terminologiyanın (tibbi terminologiyanın ən qədim təbəqəsi) tarixi inkişafını beş mərhələyə bölmək olar: Qalenin anatomik terminlər kimi işlətdiyi o dövrün danışiq yunan sözləri; 16-cı əsrin əvvəllərində, Vesalius De humani corporis fabrica əsərində anatomik strukturları təsvir etdiyi zaman; Parisdə Silvius və Bazeldə Bauhin əzələləri, damarları və sinirləri təsvir edərkən 16-cı əsrin sonlarına aid terminlər; anatomik dərslərin latın dilində, sonra isə digər müasir dillərdə yazıldığı 17-19-cu əsrlərə aid terminlər; Latın dilində ilk beynəlxalq anatomik terminologiyanın Nomina anatomica (Sakai, 2007; Bieliaieva, Lysanets, Melaschenko, 2017) kimi nəşr edildiyi 19-cu əsrin sonundan terminlər.

İngilis terminoloji sistemində aşağıdakıları ayırd etmək olar: assimilyasiya olunmamış latın terminləri (abdomen, appendiks, dorsum, fetus, locus, nucleus, vena, uterus), assimilyasiya olunmayan yunan terminləri (astma, karsinoma, diabet, amfizem, miyeloma, osteoporoz, pnevmoniya, profilaktika, sarkoma, travma); Latınlaşmış yunan terminləri (qr. bronchos-dan bronx; Qr. kolondan kolon; gr. bakteriondan bakteriya; gr. embolosdan embol); assimilyasiya edilmiş latın terminləri (sui-istifadə, turşu, gestasiya, əzələ, müdaxilə, yumurtalıq, hamiləlik, nəbz); assimilyasiya olunmuş yunan terminləri (laparoskopiya, limfadenopatiya, epizod); çoxsaylı assimilyasiyalı terminlər – yunan dilindən latın dilinə, latından qədim fransız dilinə, qədim fransız dilindən ingilis dilinə (spamos – spasmus – spasme – spazm); İngilis fişləri ilə hibrid Yunan/Latın terminləri (nükleik, analjezik, spinal, həlledici, vaxtından əvvəl, perinatal) və s. (Rollerová, 2012; Džuganová, 2013; Pavel, 2014).

İSTİFADƏ EDİLƏN ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Quliyeva S.M. Terminologiyanın standartlaşmasının əsas məsələləri. Terminologiya məsələləri. Bakı, 2013
2. <http://www.thefreedictionary.com/explanation>
3. <https://www.bp.com/>
4. Xanım Qasımova “Müstəqillik illərində Azərbaycan dilində termin yaradıcılığının əsas istiqamətləri” Bakı, 2009
5. Şərifov A.R., Rəsulov T.C., Nurəliyev M.V. Ensiklopedik texniki lüğət. Bakı, Təhsil, 2009

USE OF TECHNICAL TERMS IN AZERBAIJAN AND ENGLISH LANGUAGES

Nasirli Gulxanim Fikret

RESUME

This article discusses how vernacular language serves as the primary source for developing scientific terminology, with language vocabulary being enriched by terms from various origins. The creation of new terms in the language is influenced by both the language's inherent capabilities and borrowed words. The rapid advancements in science, technology, economic relations, and global integration create opportunities

for the expansion of terminology. While historical vocabulary contained only a small number of terms, modern linguistic independence has led to the creation of new terms driven by public demand. European-origin terms have been favored among borrowed words integrated into the language, allowing them to become part of our linguistic landscape. In the past, there was a selective approach to acquiring and replacing terms with national equivalents, slowing down the enrichment of terminological resources in the language. Ultimately, the preference has been to innovate terms based on the language's internal resources.

Key words: term, advancement, terminology, research, evolution.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНИЧЕСКИХ ТЕРМИНОВ В АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ И АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКАХ

Насирли Гюльханым Фикрет

Резюме

В этой статье обсуждается, как народный язык служит основным источником для разработки научной терминологии, при этом языковой словарь обогащается терминами различного происхождения. На создание новых терминов в языке влияют как собственные возможности языка, так и заимствованные слова. Быстрый прогресс в науке, технологиях, экономических отношениях и глобальной интеграции создает возможности для расширения терминологии. Хотя исторический словарь содержал лишь небольшое количество терминов, современная языковая независимость привела к созданию новых терминов, вызванных общественным спросом. Термины европейского происхождения получили предпочтение среди заимствованных слов, интегрированных в язык, что позволило им стать частью нашего языкового ландшафта. В прошлом существовал избирательный подход к приобретению и замене терминов национальными эквивалентами, что замедляло обогащение терминологического ресурса языка. В конечном итоге предпочтение было отдано обновлению терминов, основанному на внутренних ресурсах языка.

Ключевые слова: термин, развитие, терминология, исследование, эволюция.

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 03.06.2024

Çapa qəbul olunma tarixi: 28.06.2024

**Rəyçi: dos. Abdurəhmanova Səadət Xəlil q.
tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur**